

בטחון שבועי

אור חדש על מתיקות דרך "ויגבה לבו בדרכי השם" במשנת נובהרדוק.

מהגה"צ רבי יהודה מאנדל שליט"א מעינת"ת לייקווד יצ"ו

נודה מאוד לכל מי שיכול
לסייע בכיסוי הוצאות
ההדפסה. אפשר לע"ג וכו'
בטל' 0583223498
כמו"כ אם ברצונך להפיץ את
הגליון (אפשר באופן מוגדל)
Bitachon Weekly
וכן את Bitachon Weekly
בביהכ"ג שלך או באיזורך,
נא להתקשר 0504154557

פרשת יתרו שנה ב' גליון 9

לע"ג מרת חוה בת ר' פינחס ע"ה ולזכות ר' מ.ב.א. שיחי'

ויבא יתרו... אל המדבר

כ' רש"י, בשבחו של יתרו דיבר הכתוב שהיה יושב בכבודו של עולם ונדבה לבו לצאת אל המדבר, מקום תוהו, לשמוע תורה. הכבוד של האדם חשוב לו כמו החיים עצמם. ויתרו היה מוכן לוותר על כל הכבוד. (ואף נידוהו כדכ' רש"י בפ' שמות ב' י"ז). גם אאע"ה נקרא העברי משום שכל העולם מעבר אחד והוא מעבר אחר, הם הבינו שהכבוד המדומה אינו חשוב והעיקר להיות מחובר להש"ת שזהו הכבוד האמיתי.

השלמה מט"ו בשבט (שייך לכל השנה)

הרב הצדיק רבי אביגדור מילר זצ"ל היה אומר שכאשר שמים את הפירות על השולחן יש לדבר עם הילדים על החסד הנפלא של הש"ת המתגלה על ידי הפירות. תיאור מנכדו איך הצדיק המופלא הזה בירך ברכה (כל השנה!) הנכד ראה איך שזקיניו אוכל תפוח: לפני אמירת הברכה הוא הסתכל על הפרי במבט של הערכה, כמי שמסתכל על אתרוג מובחר בהידורו. והכריז: (באידיש) "רבש"ע, איזה תפוח נפלא יצרת! איזה סדר מופלא! הכיסוי שאינו נותן למים להדור לפני – מראה על חכמתך האדירה! היופי של הצורה, והצבע שלו, כל כך מושך, ומשמח את הלב... אפילו הוספת ניחוח נעים המעורר את התיאבון. כמה מאהבתך אלינו ניכר בכל זה. וכשאני חושב שיצרת תפוח זה במיוחד בשבילי!! איזו נדיבות! איזו אהבה! איך אוכל אפילו להתחיל להודות על זה! אחרי ההקדמה זו הוציא מפיו את התיבות של הברכה, כל מילה ברגש של הכרת הטוב במוחש לפני הבורא ית', בוראה של יצירת אומנות מרהיבה זו!!! לאחר שטעם קצת מהפרי אמר: "אוי טאטע!! כמו שאמרתי כך הוא, זו מתנה מיוחדת, וכל כך טעימה!!..."

רוב האנשים עוברים בחייהם הרבה בזיונות. (יש בבית ויש בחוץ). בעל בטחון יודע שהבזיונות הם מן השם מכוונים אליו בדוקא לנסיון לראות אם יתגבר על טבעו, ולגדול מזה ששותק. גם לכפר על עוונותיו, ולחסוך עי"ז צרות יותר גדולות. הוא גם סובל עי"ז פחות ואינו מרגיש צער הבזיון כ"כ כיון שיודע שזה הקב"ה שעושה לו באהבה. עי"ז הוא גם מוחל לאחרים בקלות, וזוכה שהש"ת ג"כ מוחל לו! (כמשאחז"ל כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו). ועליו נאמר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

כדאי ללמוד מוסר על קבלת בזיונות באמונה ואהבה, זה מיקל על האדם מאוד! (ועי' חוה"ל שער הבטחון פ"ד בסוף החלק השלישי שכתב: בענין אויביו, יגמלם חסד ויעשה להם כל מה שיוכל לעשותו מן הטוב!! עכ"ל. כדאי לעיין ולשנן!) ההתבוננות בדברים האלה משנה את האדם לגמרי. הוא בדרך כלל חי חיים בריאים וארוכים. וזוכה לעולם הבא למקום הגבוה ביותר. ראיתי את המשגיח רבי נתן וואכטפויגל זצוק"ל יושב באיזה שמחה, ונכנס אדם חשוב

מאוד לשמחה. אותו אדם לא החשיב את המשגיח, ואמר בפה מלא שאינו רוצה לשבת על ידו. רבי נתן לא רק שלא נעלב אלא שכמעט צחק על הבזיון הזה! כשאותו יהודי חשוב נפטר, ראיתי את המשגיח בוכה עליו מאוד!! אדם אחר היה שמח במפלתו, אבל מי שלומד הרבה מוסר חי חיים אחרים.

[דרך אגב, מהסיפור הזה אפשר ללמוד שלצחוק על הטפשות של כבוד הוא נשק חזק נגד היצר של כבוד].

המשגיח אמר לי פעם שמי שחי בלי הקפדות זוכה לגילוי אליהו. פעם במוצאי שבת ישבו אתו בחורים ושרו אליהו הנביא... אשרי מי שנתן לו שלום וכו'. ושאלו את המשגיח אם הוא זכה, הוא המשיך ולא ענה. אבל הם לא עזבו אותו ואחרי שהפצירו בו חצי שעה, הוא אמר שהוא ראה אותו ואף זכה לשבת איתו הרבה זמן!

הגדלות של חיוך מעושה

ויחד יתרו

רש"י פי' ב' פירושים. א) וישמח. ב) נעשה בשרו חידודין חידודין מיצר על אבוד מצרים. ופי' הגרש"ר הירש זצ"ל שבאמת היה קשה ליתרו לשמוח, ושמחתו היתה חיצונית ולא כ"כ פנימית כיון שהיה מיצר על אבוד מצרים. ויש לשים לב ע"ז שבכל אופן התורה משבחת את יתרו על שמחתו. מצאנו גם אצל אהרן הכהן ששמח בגדלותו של אחיו

וזכה בשביל זה ללבוש החשן על לבו. אבל אהרן היה כזה בעל מדות טובות, שזה לא הפריע לו. אבל יתרו היה לו באמת קשה לשמוח עם כלל ישראל ובכל אופן התאמץ לעשות כן. ולומדים מכאן יסוד חשוב מאוד. התורה משבחת את אהרן והתורה משבחת את יתרו. ובודאי שמחת אהרן באחיו הצעיר גדולה עד אין שיעור, אבל יש גם יתרון לשמחתו של יתרו, כיון שבא אליו בקושי. **כשאדם מתאמץ לשמוח עם חבירו ולבסוף מצליח אפילו רק שמחה חיצונית, ידע נאמנה שעשה דבר נפלא, כיון שלפום צערא אגרא, וא"א לשער גדלותו!** וכ"כ בפלא יועץ (ערך שמחה) שהאיש שהוא מר נפש מקורות הזמן ומתאמץ בשעת התורה והתפילה וכו' לפנות לבבו ולשכח עצבותו, ולשמוח בעושו, יגדל שכרו יותר ויותר ממי שהוא שקט ושאנן. עכ"ד.

הקנאה והתאוה והכבוד. הנה אלה הם המוציאים את האדם הן העולם. וכולנו עסוקים עם המדות האלה, זה בכה וזה בכה. והרבה פעמים אנו מאשימים את עצמינו, ובודאי שאין אנו מעריכים את עצמינו, בשביל כל מיני מכשולות ומלחמות שיש לנו עם המדות האלה.

אבל באמת אנחנו צריכים להעריך מאוד כל פסיעה קטנה שאנו זוכים לעשות במלחמת היצר. הערכת התורה לשמחתו של יתרו בחצי לב, הוא אור גדול למצב שלנו. גם אם אנחנו שותקים או דוחים איזה תאוה או כבוד בחצי לב, אין סוף לגדלות ההערכה שיש לתורה על זה.

חיוך חלש ושמונה עשרה חלש.

קראתי על ראש ישיבת טעלוז הגאון ר' אליה מאיר בלאך זצ"ל. שבימיו האחרונים שכב באפיסת הכוחות עם חיוך

חלש על פניו. ר' אליה מאיר חיך להמון אנשים במשך ימי חייו, אבל מסתמא החיוך האחרון הזה שוה בשמים יותר מכולם, ואע"פ שזה לא היה חיוך מוצלח כ"כ, מ"מ זה היה החיוך הכי גדול שהיה לו אי פעם, משום שהגיע במאמץ!

מי יודע את הערך של הכוונה שלנו בשמונה עשרה למחצה לשליש ולרביע, או הלימוד והחסד ודקדוק המצוות שלנו, שבכל זאת אנו משתדלים שיהיו יותר, ומתאמצים לעשות המעט הזה, בשמים זה יקר מאוד!!

מתן תורה לכלל

הנה אחד ההקדמות למתן תורה היה – ויחן שם ישראל כנגד ההר וכמו שכתב רש"י כאיש אחד בלב אחד. כל אחד שמקבל תורה שמח גם שאחרים מקבלים את התורה יחד אתו.

ועל בעל הטורים על הפסוק ויציבו בתחתית ההר. והר סיני וכו'. מלמד שנתלש הר סיני ממקומו ונעשה כהר על גבי הר. עכ"ל. ועל במסגרת לעיל מש"כ שמרומז בקבורת אהרן בהר ההר. ויש לומר שזהו אותו ענין גם כאן. כל אחד מישראל צריך לדעת שהוא מקבל שכר כפול עד כמה שמבין שהתכלית הוא שגם השני מקבל ומקיים התורה יחד אתו, ואז עבודתו נחשב כהר על גבי הר! החיים שלנו כל כך הרבה יותר פשוטים ונעימים, כשבמקום קנאה ותחרות בין אחד לשני, אנשים מקבלים את השני ושמים בהצלחתו גם ברוחניות, וגם בגשמיות. (קנאת סופרים משובח רק, א. כשהוא לשם שמים, ב. כשזה עוזר לך להתעלות) ואז החיים הם כ"כ יפים ושלוים, וכולם מאושרים!

איך מגיעים לעין טובה ושאר מדות טובות

א) לפי המומחים (חכמי המוסר!), אנו יכולים ללמוד מיתרו (כמו שכתבנו על ויחד יתרו) גם את הדרך לתיקון המדות. שאפילו כשקשה לך לראות הצלחת השני, בכל זאת תכריח את עצמך לחיך אליו ולומר מילים יפות, ולאט לאט, לפי הפעולות נמשכים הלבבות, ותיהפך לבעל מדות מופלאות במשך הזמן! פעם שאלתי את הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א, איך תלמידי סלבודקא זכו למדת עין טובה המופלאה שלהם.

הוא ענה: **"כי הם דברו ע"ז כסדר!!"**

וכן כל פעם שתקרא ווארט על עין טובה ושאר מדות טובות, זה נכנס לאט לאט ואתה מתקרב לדרגת "לב ששמח בגדולת אחיו!"

ב) פעם הצעתי לפני אדם גדול שלמי שיש עין טובה, הרי הוא מיקל על אחרים להצליח בתורה ויראת שמים, וא"כ מקבל שכר גם על מה שעוזר לאחרים ושאו"ל שזהו מה שמרומז בקבורת אהרן הנהן בהר ההר – הר על גבי הר – כי היה לאהרן חלק גם בהרים אחרים שחיזקם בעינו הטובה. - הגדול הנ"ל אמר לי שזה אמת לאמיתה של תורה!

ולפי"ז יש להוסיף, דעבודת האדם. נמשל כאן להר, ואיך אדם מגיע לעין טובה לאחרים – דוקא לאחר שיודע שגם העבודה שלו חשובה, ונחשב להר! ואז יכול לזכות אחרים בהר שלהם ויש הר ע"ג הר!

ולפי הנ"ל יש כאן עוד דחיפה לעין טובה, שהשמחה שלך עם השמונה עשרה בדביקות של חבירך, נותן לך ג"כ שותפות בשמונה עשרה שלו, ונמצא שאתה מקבל שכר גם על שלך וגם על שלו, וכן אם אתה שמח בהצלחתו בתורה או בקושיא טובה שהוא שאל וכו' וכו'.

אז בפעם הבא שחבירך גומר ש"ס (בעוד שאתה עדיין רחוק מזה מאוד), במקום לקנאות בו שזה בלי תכלית ורק הורס לך ומוציא אותך מן העולם, תשתדל לשמוח בשבילו, ואז יש לך חלק בש"ס שלו! וגם תזכה להיות "לב ששמח בגדולת אחיו", שאהרן זכה בשביל זה ללבוש את האורים ותומים, וגם אתה תזכה עבור זה להמון שכר!

וזהו באמת צורת מתן תורה – כל כלל ישראל באחדות כשכל אחד שמח שגם השני לומד ומקיים את התורה בהצלחה!

לא תחמוד

בחובת הלבבות (פרק ד' ד"ה אבל פירוש החלק השלישי) מבואר שבאיזה מצב שהאדם יהיה, הוא תמיד צריך לחשוב ולהבין שהמצב שלו הוא הטוב ביותר בשבילו, ואילו במצב של אחרים יש הרבה חסרונות. וכשיחשוב ע"ז אז יהיה שמח בחלקו. (כגון א' שאין לו משפחה, כ' החוה"ל שיחשוב כמה משפחה יכולים להפריע בין בעניני העוה"ז ובין בקירבת השם, וגם שכשהוא לבד עם הקב"ה הוא מתכונן כראוי לסוף ימיו שאז כולם נמצאים לבד עם הקב"ה. ומי שיש לו משפחה צריך לשמוח על זה ולהודות להשם שיותר קל לו לחיות עם משפחה).

אדם רגיל בטוח שמצבו של השני יותר טוב משלו. אבל הרבה פעמים ראיתי שדוקא אותו אחד שאתה מקנא בו, **מקנא דוקא בך!!** אכן צריך לדעת שבאמת קנאה זה תמיד טעות! כי באמת השי"ת כיוון מצבך לטובתך!

אדם שיש לו כשרונות יודה להשם על הכשרונות שעוזרים לו ללמוד ומי שאין לו יודה להשם שע"ז יכול לעמוד יותר בתורה. אדם שיש לו נטיה לכעס יודה להשם שיכול להתגבר על יצרו ולקבל פי מאה שטר ואדם שיש לו מדות טובות יודה על חלקו. וכן העני והעשיר, הגשוי והרווק, כל אחד ימצא מעלה במצבו וישמח!

המצוה הגדולה ביותר הוא להשקיע זמן וכת למצוא את המעלות שיש בך ובמצבך. ולמצא את הראיות מחז"ל להוכיח שהמצב שלך הוא הטוב בעולם! ועצה טובה ומועילה לרשום בפנקס!

לא יהיה לך אלהים אחרים

בחובת הלבבות (שער יחוד המעשה פרק ד') כ' שמי שמקיים את התורה והושב "מה אחרים חושבים עלי" הרי הוא עובד אותם וזהו ג"כ עבודה זרה! ועל דרך זה, אם אדם מאמין בעצמו ובכוחותיו, ואינו מודה להשי"ת כל הזמן-כדי לעקור מעצמו הרגשה זו, הרי הפך את עצמו לעבודה זרה! והוא מעין מה שפרעה אמר לי יאורי ואני עשיתיני!! ולא רק זה אלא גם מי שמאמין בכוחות, או אפילו בצדקות של אחרים ואינו מבין שכל הטבה שהוא מקבל, אף אם הוא דרך בני אדם, מ"מ אינו אלא שליח מהשי"ת, הרי הוא עובד אותו אדם!

אהבת השם אלינו (בפרשה)

בחומש רש"י: *הקב"ה אוהב אותנו ושומר עלינו כשם שהנשר מרים את ילדיו על גבי כנפיו – **מוטב שיכנס החץ בי ולא בבני!** (י"ט ד') *והייתם לי סגולה – אוצר חביב כמו כלי יקר ואבנים טובות שהמלכים גונזים אותם. (י"ט ה'). *ממלכת כהנים (פרק י"ט ו'). ***כל אחד מאיתנו (גם היום!) חשוב לפני השם כהרבה!** (י"ט כ"א). * העשרת הדברות הם בלשון יחיד לכל אחד בנפרד – **בשבילי נברא העולם.** אנחנו צריכים לשנן לעצמינו ביטויים אלו הרבה פעמים, ולהתפלל שזוכה לחיות כך. כשאתה מרגיש שאהבת השם מקיף אותך מכל הצדדים, וכמה שאתה גדול וחשוב בעיניו ית', אז כל הכעס, הקנאה והדאגות שלך **נעלמים!**

יש עסקן ידוע בבורו פארק שעזר להמון אנשים במשך השנים. הוא אמר שפעמיים נתקל במצב קשה שהוא לא הצליח לעזור למשפחות בסופו של דבר. ובשני המקרים, האנשים הודו לו כל כך ונתנו לו כבוד ועוד כבוד ועוד כבוד, וכל מילה שאמר להם היה בשבילם כאילו אמר להם ברוח הקודש! בקיצור - הפכו אותו לאליל!! ולכן הם לא הצליחו אותו!

אדם אחר היה לו ישועות גדולות דרך אותו עסקן, וכשהוא היה מודה, היה מודה בראש ובראשונה להקב"ה. העסקן היה תמיד **השני**. ורואים מזה כמה צריך לייחס כל דבר להשי"ת שהוא ית' עומד מאחורי כל מטיב. (וכמש"כ החוה"ל בשער הבטחון ריש פרק ג' וז"ל וכל רחמים וחמלה שיהיו מזולתו עליו, כולם הם מרחמי הקל" עכ"ל. גם בתחילה כשאדם צריך לעסוק בתורה ובמצוות שלא לשמה, כגון בשביל כבוד, חשוב מאוד לזכור תמיד להודות להשי"ת על כל הצלחה ולא לחשוב שבאמת מגיע לו כבוד, אלא להבין שהכבוד נותן לו דחיפה ועוזר לו להתקרב להשם, אשר כל הכבוד מגיע רק לו ית' באמת.

על נובהרדוק

*רבינו גרשון ליבמן זצוק"ל היה מספר מה שקרה לו כשהיה בחור. הוא התפלל בליל שבת בשטיבל [חסידי] יחד עם עובדי השם מיוחדים. התפילה היתה באש קודש ונפלא עד מאוד. הוא חזר לישיבה וסיפר לרבו רבי ניסן רוזנקר זצ"ל. הרב הוכיח אותו ואמר לו שהוא "התפעלות חאפער" (מתרגש מדי מהתפעלות). התפעלות בנובהרדוק היה מאוד מאוד שלילי.

אם אתה מתפעל ולומד מאחרים ויכול לקיים ולעשות כמוהם, אז זה טוב. גם אם אתה עובד על עין טובה ושמח בהצלחתם. ושיש להקב"ה עובדי השם מיוחדים, אז זה נפלא. אבל רק להתפעל זה דבר שאין בו שום תועלת. ואדרבה זה גורם לך להרגיש "בטל" אליהם ולהפסיד את החשיבות בעבודה שלך! והרגשת הגדלות בחלקך בעבודת השם!!! אנשים בעלי בטחון גדולים מלאים מנוחת הנפש ושמחים בחלקם ואינם מתפעלים כ"כ מהר. ההתפעלות יכולה להרוג את ההערכה העצמית שלך!

***הדבר היחיד שצריך להתפעל ממנו זה הקב"ה!** הרבה אנשים במלחמת העולם השנייה, כ"כ התפעלו מהפחד של הנאצים ימ"ש, עד שלא העלו על דעתם אפשרות הצלה, **אף כשהיה**. רבינו גרשון ליבמן פעם ראה שורה של אנשים שעמדו ליהרג. הוא ניגש ומשך אחד מהם החוצה, והציל אותו. כשנשאל איך אחרים לא עשו כן, אמר שהפחד השתיק את המחשבה על אפשרות כזאת!

***בנובהרדוק**, החינוך היה לחשוב על החשיבות והגדלות שלו, ולא לפחד מאחרים! היו צריכים לדבר בפני הציבור כמה שיותר ולהיות שליח ציבור בתפילה, במיוחד אלה שהיו עדינים ופחדו מהציבור. רבינו גרשון זצ"ל למד המון מוסר וכסדר עשה פעולות נגד רצונו, ובמיוחד נגד הפחד. זה לא פלא שהיה חזק כברזל. ובמלחמה עבר את המצבים הקשים ביותר, מתוך מנוחה ושמחה!

התבודדות בנובהרדוק

***בדידות בנובהרדוק** היה בחבורה. חבורה של עובדי השם היו יוצאים למקום רחוק ושקט בין העצים, בלי הרעש והלחץ של העיר וכו'. שם אתה רגוע והראש עובד טוב. ואתה לבד עם הקב"ה בתוך עולמו הקסום, יחד עם עוד עובדים שכולם באים להתעלות. עושים את זה עם געשמאק.

***כל יום היו וועדים**, שיושבים יחד, וכל אחד צריך לומר איזה דברים מפריעים לו. ומנתחים כל אחד. יש ראש הוועד שהוא מנהל את השיחות האלה. הם פתוחים מאוד על הדברים האישיים שלהם והכל מונח על השולחן. וזה לבד מוריד את הלחץ, כי אין מה להסתיר. גם לומדים שאתה לא הכי גרוע כי כולם באותו מצב (פחות או יותר). וכמה אנשים חיים בדמיון ובטוחים שהשני יותר טוב, ואני כל כך גרוע. המון פעמים זה שאתה מפחד ממנו, מפחד גם ממך!

***כל אחד מקבל תוכנית (פלאן) מהחברים**, איך להתעלות בתורה, בטחון, שלום בית, בין אדם לחבירו, ויראת שמים, מי שאין לו בטחון עצמי, אין לו מקום שם. שם זה אנשים חזקים ובטוחים, ומקבלים המון ביקורת!

כל אחד מקבל מרשם אישי. ה"שלימזל" צריך להתלבש כמו בן אדם, והנכבד מדי, צריך פחות לדאוג על הופעתו החיצוני!

***פסיכולוגים שביקרו** בישיבה של רבינו גרשון התפעלו מאוד מבריאות הנפש של התלמידים! מי שעובד כסדר על קנאה תאוה וכבוד, ובטחון, הם תמיד בריאים במיוחד בנפשותם!

לימוד המוסר

התורה לימדה אותנו שאף מי שהיה במ"ט שערי טומאה יכול להתעלות ולהתקרב להשי"ת. ואעפ"כ התורה חוזרת ומלמדת שיתרו נקרא פוטיאל משום שפיטם עגלים לעבודה זרה, ושוב אותו לימוד, שאף ממצב זה אפשר להתעלות.

אנחנו לומדים מזה שהתורה כסדר חוזרת עוד ועוד לחזק אותנו שלא נתייאש. וזהו משום שכך צריך ללמוד מוסר – עוד פעם ועוד פעם עד שזה נכנס. כמה שיותר מתחזקים ולומדים מוסר על בטחון שהכל טוב, נגדל יותר, ו**נמנע את רוב הצרות**, שבאים רק בשביל שאין אנו מחזקים מספיק עם השי"ת!

כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל

עוד מצאנו בפרשה שהמוסר צריך להיות לפי כל אדם – כל אחד מוסר אחר. האנשים דברים קשים כגידין והנשים דברים רכים.

בזמנינו עיקר המוסר צריך להיות "חיובי" - לרומם אותנו ולראות כמה טוב יש לנו, וכמה אנחנו טובים, ועי"ז נתחזק יותר ויותר!

האם בטחון באמת עובד??

דברתי עם שלשה אנשים שקוראים "בטחון וויקלי" (המהדורה האנגלית). אחד אמר לי שקורא כמה דקות כל יום שער הבטחון והוא נהיה בן אדם חדש, הרבה יותר רגוע ושלו. ובכל מה שעושה מרגיש יותר הצלחה. הוא מלמד בחיידר, ואמר שפעם היה נכנס לכיתה מתוך לחץ. עכשיו הוא נכנס בשמחה ולומדים הרבה יותר טוב. הוא אמר שהוא גמר שער הבטחון וחשב להפסיק, אבל קרא שהיה מי שישועותיו הפסיקו בגלל שהפסיק ללמוד על בטחון, ועדיין ממשיך ואינו מתחרט!

עוד שני אברכים אמרו לי שקבעו חברותא חצי שעה בשבוע בספר מדרגת האדם (להסבא מנובהרדוק) במאמר על בטחון. הם לומדים פחות מחודשיים, וכבר שניהם מרגישים שהבטחון משנה את חייהם בשינויים לטובה!

שמעו ותחי נפשכם! לשיעורי הרב - בקו השגחה פרטית בטלפון 02-3011300 ובקו ישיר 02-3011906

או בקול הלשון בטל 03-9290709 – 93-4-1 לאנגלית 112, לאידיש 3-1, לעברית 4

להארות והערות והשתתפות בהפצה: 0504154557 להפצה בירושלים: 0583223498 לקבל במייל: A7171474@GMAIL.COM

FOR BITACHON WEEKLY IN ENGLISH – thenewbitachonweekly@gmail.com